

PERSBERICHT.

Van het Gelders Oudheidkundig Contact kregen wij het bericht dat, bij voldoende belangstelling, in **januari 1995** gestart wordt met een project:

Gelderse burgemeesters en wethouders in de tweede helft van de 19e eeuw.

Doelstelling van het project is het verzamelen van een aantal kerngegevens over de maatschappelijke achtergrond van lokale bestuurders in onze provincie.

Op dit niveau levert het onderzoek gegevens op over de betekenis van politieke en maatschappelijke sleutelfiguren.

Het project zal worden gerealiseerd met medewerking van een beperkt aantal lokale verenigingen en wordt gecoördineerd door het G.O.C.

Mocht U belangstelling hebben om daadwerkelijk mee te doen, meldt U zich dan bij de voorzitter.

Een uitgebreide brief met details ligt bij hem ter inzage.

A`J PLAT KÖNT PRAOTEN, MO`J `T NEET LAOTEN.

Op de TV zie`w vake mensen op de vloech veur `t oorlogsgevoor. Wie kiek`t `r nao en vin`t arg en doot met an hulpakties.

Wie heurt van opvangcentra, woor disse leu terechte könt um wieter eholpen te word`n.

Moor vieftig joor `eleen, völle leu zölt `t vegetten wae`n en andern wet `t neet wast`r in Reurle ok zo ets. Too werd `t vluchtelingenburo `eneumd. Leu uut Noord-Limburg mosten hun huus uut veur `t oorlogsgeweld bie hun in de buurte. `t Was de tied nao de luchtlanding bie A`rum. Met boernwagens en koorn kwam`n ze deur Duutsland d`n Achterhook in. Met witte vlaggen bescharmden ze zich tegen bescheetingen van uut de loch.

In café Venderbosch (noe bloemisterieë Groot Jebbink) was un vluchtelingenburo in`ericht. Door werd`n de mensen op`evangen en kreeg`n te aeten. Ok werd`r slaopplaatse ezoch bie Reurlse gezinn. Dat was veur één of `n paar nachte. Enkelen von`n un adres woor ze blieven konn, de meesten ging`n wieter töt de lesten in Drente onderdak vonn um `t ende van de oorlog af te wacht`n.

Wie hebt noe bienao vieftig joor vrae, moor vluchteling bunt`r ebleven, wiet vot of dich bie.

Albert Jan.

94.38 (02)

Bij het doorzoeken van papieren van overleden familieleden, kwam ik onlangs enkele interessante paperassen uit de oorlogstijd tegen. Hierdoor gingen mijn gedachten 50 jaar terug.

De winter van 1944-1945 was ook in Ruurlo en omstreken niet de gemakkelijkste tijd. Honger hadden we gelukkig niet, maar toch waren er de nodige beperkingen. Steenkool voor de kachels was schaars, maar dat kon worden vervangen door hout dat in de omgeving in voldoende mate aanwezig was.

De kinderen gingen vaak, al dan niet vergezeld door ouderen, naar de Meene om hout te sprokkelen en met karretjes naar huis te vervoeren.

Met electriciteit was het moeilijker; dat mocht slechts gebruikt worden voor het bereiden van de warme maaltijd, als er geen andere warmtebronnen waren.

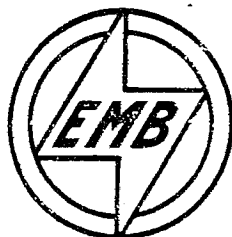
In september 1944 kreeg iedereen bericht omtrent de beperkingen (zie hier-naast).

Waren er twee gezinnen in één huis, dan mocht er extra electriciteit gebruikt worden.

Bedrijfsmatig mocht men slechts in beperkte mate van electriciteit gebruikt worden.

Maar ook dat werd na enige tijd steeds minder. Aan het eind van de oorlog waren bv. de bakkers 's morgens nog slechts één uur aangesloten op het electriciteitsnet.

In dat uur moest het deeg machinaal gekneet worden. Als er meerdere degen na elkaar gekneet moesten worden, lukte dat soms niet en dan moest er met de hand verder gekneet worden. De oven werd met takkebossen gestookt, dat kon dus zonder electriciteit.

N. V. Electriciteits-Maatschappij
„De Berkelstreek“

BORCULO, September 1944.

Aan alle verbruikers aangesloten op de netten van de N.V. Electriciteits-Maatschappij „De Berkelstreek“.

Beperking der stroomlevering.

De geringe voorraad steenkolen bij de centrale waar de stroom wordt opgewekt, en het uitblijven van nieuwe aanvoer maken het noodzakelijk dat het gebruik van electriciteit wordt beperkt tot uitsluitend de meest vitale behoeften en inrichtingen. Tot deze laatste worden o.a. gerekend ziekenhuizen, waterleiding, centrale keukens, eenige bakkerijen e.d.

Het is daarom aan een ieder

verboden electriciteit te gebruiken

anders dan voor het koken van den maaltijd (ook dit beperkt!). Elk verder gebruik, dus ook dat voor verlichting en voor huishoudelijke doeleinden, moet achterwege blijven.

Wie op andere wijze dan electricisch kan koken, mag in het geheel geen electriciteit gebruiken.

Als de verbruikers zich niet stipt aan dit verbod houden, zal de stroomlevering spoedig geheel gestaakt moeten worden. Overtreding van dit verbod leidt onherroepelijk tot afsluiting.

WERKT ALLEN MEDE!

9-44-5250 H.R.

K 2139

Als we de rantsoenering op de bijlage (zie volgende bladzijde) bekijken, komen we op een toegestaan verbruik van 210 KwU per jaar. Een gemiddelde huishouding gebruikt nu meer per maand. Tegenwoordig doen we al snel een lampje aan als het wat donker wordt. We staan er niet bij stil wat een luxe dat is.

Door het lezen van deze gegevens zien we dat het ook anders is geweest.

N.V. ELECTRICITEITS-MIJ.
"DE BERKELSTREEK"
GEVESTIGD TE BORCULO.

Electriciteitsvoorziening der Gemeenten
Borculo, Neede, Elbergen, Dopenheim en Ruurlo.
Telefoon: Borculo (K 5457) 201
Postgirorekening 16831

Den Heer B. Hakken

R u u r l o I 26

ZORGVULDIG TE BEWAREN!

Onderwerp: BORCULO, 14 October 1944.
N° 405-43134.V.W.

Rantsoeneering
van electriciteit.

Ingevolge berichten van den Heer Maijer van

11 dezer
De electriciteitsrantsoenen voor Uw
installatie hebben wij volgens de thans gel-
dende bepalingen tot nader order als volgt
vastgesteld: voor U zelf en het bij U gehuis-
veste gezin Maijer

	eigen	Maijer
2e periode (Januari en Februari)	44	kWu, 44
3e periode (Maart en April)	33	kWu, 33
4e periode (Mei en Juni)	18	kWu, 18
5e periode (Juli en Augustus)	18	kWu, 18
6e periode (September en October)	36	kWu, 36
7e periode (November en December)	52	kWu, 52

Babytoeslag tot Hoogachtend,
einde Sept. - 1945. N.V. ELECTRICITEITS-MIJ
Zie punt 2 ommezijde. "DE BERKELSTREEK.

Ingaande 19 September 1944
tot nader orde mag in beginsel
geen electriciteit voor verlichting
enz. worden verbruikt.
Voor het verwarmen van voedsel voor kinderen tot den

Electriciteit voor dorschen en waterpompen is gerantsoeneerd op
100% van het normaal verbruik; de overige krachtafname op 75% van
het stroomverbruik 1940; tenzij de rantsoenen anders zijn bepaald.

Voor de baby-waschbehandeling tot den leeftijd van 15 maanden
wordt -- na kennisgeving te onzen kantore -- 120 kWu per twee-
maandelijksche periode toegestaan boven de verleende electriciteits-ran-
soenen, mits er geen rantsoenen van andere energiebronnen voor zijn
toegekend.

Het deel van rantsoenen voor electrisch koken dat in de 1e, 2e
en 6e periode is gespaard, mag worden gebruikt voor steriliseeren in
de 3e, 4e en 5e periode, mits hiervan vóór afloop der periode waarin
gestriliseerd wordt, kennis is gegeven te onzen kantore.

Voor zieken kunnen in bepaalde gevallen extra-electriciteits-ran-
soenen worden toegestaan, na inlevering bij den huisarts van een ten
onzent verkrijgbaar formulier.

leeftijd van 18 maanden mag hoogstens één kilo-
wattuur per etmaal worden gebruikt, mits dit
geschiedt door middel van een kookplaat of een
snelkoker.

EEN DRIETAL RUURLOSE BAKKERS IN AMSTERDAM.

(deelonderzoek naar het Ruurlose geslacht G. Kra(e)mer(s).

uitgezocht door P.Y. ten Arve.

Al heel wat jaren geleden, bij het raadplegen van de Rechterlijke Archieven van Ruurlo, viel mijn oog op een aantekening van de toenmalige richter Caspar Nies uit 1774/5. Hierin wordt melding gedaan van een afrekening van een Amsterdamse erfenis. Het betreft hier **Jan, Harmen, Aaltje en Geertje ten Arve**, kinderen van Evert ten Arve en Janna Cremers, die geld ontvangen voor hun aandeel in de verkoop van een huis aan de Bloemgracht in Amsterdam.

Je neemt je dan voor dit eens uit te zoeken. Want zo'n erfenis zal zeker in die tijd en in Ruurlo geen alledaagse verschijnsel zijn geweest.

Het heeft jaren geduurd voor ik dat voornemen tot uitvoering heb gebracht. Eerste aanleiding was een interessant artikel van de hand van de heer Jarick Renema over de bewoningsgeschiedenis van de **Cremerstede** in Ruurlo (*Oostgelders Tijdschrift voor Genealogie en Boerderijonderzoek*, 1993: blz 159-161), waarin allerlei verbanden tussen de Cremers en de Ten Arve's worden aangetoond.

Met een brief van het Gemeentelijk Archief van Amsterdam uit 1981, een eerste antwoord op een vraag om informatie over deze zaak van de oud-voorzitter Dinant ten Arve, trok ik begin dit jaar naar dat Amsterdamse Gemeentearchief.

Een tiental bezoeken op zaterdagmorgen en een dagbezoek aan het Rijksarchief in Arnhem waren nodig om duidelijkheid te krijgen over de erfenis, de erflater(s) en het huis op de Bloemgracht. Tevens is een bijdrage geleverd aan de genealogie van het Ruurlose geslacht **Kramer(s), Cramer(s), Kremer(s), Cremer(s)** en **Kraemer(s)**. Een deel blijft Ruurlo trouw, een ander deel waaiert in een korte periode uit over Hengelo (G), Borculo en verderweg naar Amsterdam en Nijkerk.

Ik zal de langdurige zoektocht niet in details beschrijven, maar de uitkomsten ervan zoveel mogelijk chronologisch verwerken.

Het verhaal begint met Barent Kramer als erflater. Barent overlijdt in Amsterdam in 1759. Hoe het komt dat de erfenis pas in 1774/5 in Ruurlo wordt ontvangen, zal ook later duidelijk worden.

Barent Kramer, oud 26 jaar en van beroep bakker, die in Ruurlo nog **Barend Cremer** heette, trouwt in 1707 in Amsterdam met de bakkersdochter en -weduwe **Sara Vos**. De moeder van Barend uit Ruurlo geeft voor dit huwelijk nog haar toestemming; maar door het ontbreken van de zogenaamde huwelijksbijlagen is haar naam niet via het Amsterdamse archief te achterhalen. Het vermoeden bestaat dat Barend (z.v. Jan) Cremer in werkelijkheid de zoon is van **Jan Roeterink** (weduwnaar van **Egbertje te Winckel**) die met **Hilleken** (d.v. Derk) **Cremer** trouwt. Volgens de Ruurlose archieven is Barend in 1679 aldaar gedoopt. Van zijn Ruurlose tijd is verder weinig bekend, maar hij wordt in Ruurlo (1701) en Borculo (1707) als vader benoemd bij de doop van zijn(?) "on-echte" kinderen.

In hetzelfde jaar 1707 wordt hij als poorter van Amsterdam ingeschreven in de zogenaamde **Poortersboeken**. Uit het huwelijk van Barend Kramer en Sara Vos worden o.a. de kinderen **Jan** (1708) en **Marie** (1712) geboren en gedoopt, maar deze overlijden heel jong, gevolgd door moeder Sara die in 1721 in de Westerkerk wordt begraven.

In 1730 hertrouwt Barend in Amsterdam met **Margaretha Bruijns**, ook een bakkersweduwe en geboortig van Rijssen. Dit echtpaar laat in 1746 een testament opmaken voor de Amsterdamse notaris **Philippus Pot**. Bij het ontbreken van een nageslacht worden hier de familieralaties voor de eerste maal duidelijk, omdat broers en zusters, soms ook neven en nichten als erfgenaam worden benoemd.

Barend Kramer blijkt een broer van **Harmen K.** en **Lummeken K.**, beiden uit Ruurlo en hij heeft nog twee broers **Gerrit K.** en **Derk K.**, allebei ook bakker en woonachtig in Amsterdam.

Hiermee is het trio Ruurlose bakkers (de broers **Barend, Derk en Gerrit K.**) in Amsterdam compleet. Veel later is er sprake van nog een broer **Jan K.**, woonachtig in Borculo

Via hard werken en zijn twee echtgenote's is Barend in het bezit gekomen van twee huizen aan de Rozegracht en één aan de Lijnbaansgracht. Samen met zijn broer Derk koopt hij in 1746 een pand aan de Bloemgracht, het pand dat aanleiding en aanknopingspunt vormde voor deze speurtocht en dit verhaal.

Als Barend, een jaar na Margaretha Bruijns zijn tweede echtgenote, in 1759 overlijdt, blijkt hij geen onbemiddeld man. Zijn nalatenschap, bestaande uit vier panden in Amsterdam, een uitgebreide inventaris en vermogensobligatiën, wordt bij gebrek aan nageslacht en voor zover het de Kramers toevalt, gelijkelijk over zijn vier genoemde broers en enige zuster Lummeken en/of hun nazaten verdeeld. Voor de inwonende nicht en dienstmaagd **Jannetje Florijn**, dochter van **Berendje Kremer** en **Jan Florijn** uit Nijkerk (en kleindochters van **Harmen Kremer** uit Ruurlo) is er een legaat.

Kort voor zijn dood regelt Barend nog enkele zaken betreffende zijn nalatenschap met de reeds genoemde notaris Pot. Daar waar hij normaliter met zijn naam tekent (trouwacte's, koopacte's, e.d.) volstaat hij deze laatste keren met het zetten van een mark ofwel een kruis. De notaris geeft hierbij de volgende toelichting: "*Hij, Barend K. kan vanwege de jicht in zijn handen geen pen vasthouden om zijn naam en toenaam te schrijven*".

Omdat het pand op de Bloemgracht gezamenlijk eigendom is van de broers Barend en Derk en laatstgenoemde pas in 1774 overlijdt vindt de afrekening hiervan pas 15 jaar later in 1774/5 plaats. Dan niet met de in eerste plaats gerechtigden, te weten **Janna** (d.v. Harmen) **Cremer** en haar man **Evert ten Arve**, maar met hun vier al eerder genoemde kinderen **Jan**, **Harmen**, **Aaltjen** en **Geertjen ten Arve**.

Barend's broer **Gerrit K.**, eveneens bakker van beroep, is ook naar Amsterdam getrokken. Op 30-jarige leeftijd trouwt hij aldaar met **Willemijntje Tobias**, afkomstig van Zutphen. Gerrit wordt, nadat hij het poortersgeld heeft voldaan, in 1716 in de Amsterdamse Poortersboeken ingeschreven. Dit huwelijk houdt zo'n 23 jaar stand en in 1739, binnen vier dagen, overlijdt eerst Gerrit en daarna zijn vrouw. Zij laten een drietal kinderen na, die wij bij de boedelscheidingen en verdelingen van 1759 en 1774 als **Sara**, **Barend** en **Jan** (of hun nakomelingen) zullen tegenkomen. Zowel Barend als Jan hebben een zoon **Gerrit**. Deze vinden wij als schilder-glazenmaker respectievelijk boekhouder in de Poortersboeken van 1764 en 1775 genoteerd. Hun eventueel nageslacht is bij deze zoektocht buiten beschouwing gelaten.

De derde broer **Derk Kramer** gaf zijn geheimen minder makkelijk prijs. Deels is dit te verklaren, omdat er geen nageslacht is gevonden. Derk trouwt in 1717 op 29-jarige leeftijd in Amsterdam met **Grietje Floeg**. Binnen een maand staat hij eveneens in de Poortersboeken als bakker vermeld. Zijn vrouw ontvangt hem in 1765 en zelf overlijdt Derk op hoge leeftijd in 1774. Bij gebrek aan nageslacht worden ook nu weer de nazaten van de inmiddels overleden broers en zusters als (deel-)erfgenamen benoemd. Derk K. bedenkt zijn nichtjes **Florijn**, die de huishouding voor hem voerden, goed. **Wijbreck Florijn** ontvangt een huis op de Rozegracht en moet aan een aantal van haar broers en zusters een geldbedrag uitkeren. **Lummetje Florijn** erft een huis met een drietal achterhuizen aan de Anjelierstraat. Ook zij moet hiervoor geld aan andere verwanten uitkeren. Opvallend hierbij is, dat de verdeling van het Cremerdeel van Derk's nalatenschap in vieren gaat en de nazaten van broer Harmen -met uitzondering van de kinderen van Jan Florijn en Berendjen Kramer- "buiten de prijzen" vallen. Ook het pand aan de Bloemgracht, gezamenlijk eigendom van de broers Barend en Derk en in het bezit van laatstgenoemde sinds 1759, wordt verkocht. Van de opbrengst hiervan ontvangen de kleinkinderen van Harmen Kremer wel hun deel.

Zoals wel vaker het geval is -zeker bij genealogische onderzoek- roept de oplossing van een raadsel op zich weer nieuwe vragen op.

Wij weten nu dat een drietal uit Ruurlo afkomstige broers, alledrie bakker, naar Amsterdam trekken en hoe bijna 70 jaar later hun erfenissen weer deels naar Ruurlo terugkeren.

Ook zijn de relaties tussen **Barend**, **Gerrit** en **Derk Kramer** in Amsterdam, **Harmen** en **Lummeke** in Ruurlo en **Jan Kramer** in Borculo op zich helder geworden. Maar..... met uitzondering van Berend (*1679) is er in Ruurlo geen doopaantekening van deze broers en zus gevonden. Evenmin als dat het geval is voor **Roelof**, **Jannes** en **Hilleken Cremer**, die als kinderen van een **Jan Cremer** in Ruurlo trouwen.

De suggestie dat de vader Jan Cremer van het eerstgenoemde zestal in werkelijkheid **Jan Roeterink** is, echtgenoot van **Hilleken** (Derk) **Cremer**, verdient nader onderzoek. Datzelfde geldt voor een mogelijke familierelatie met **Hendrik Cremer**, moltmaker in Ruurlo en eigenaar van de Koenenstede in de Bruil.

Wellicht leidt dit verdere onderzoek tot een vervolgverhaal.

Neenee, schrikt U niet! er komt geen vliegveld in onze gemeente. En zelfs al was dat zo: in d'n Kroezeboom wordt niet over de vliederij geschreven; wij zijn een historische vereniging. Niettemin: Er is een heel kleine schakel tussen de luchtvaart en de geschiedenis van Ruurlo.

In één van de kantoorruimten van het gemeentehuis hangt een fraaie luchtfoto van Ruurlo uit 1928: hierover is in dit blad al eerder een artikel verschenen (*Jaargang 10 nummer 1, titel: Ruurlo, nieuw en oud*). De schrijver vroeg zich destijds af, in wiens opdracht deze opname was gemaakt; in het gemeentearchief waren geen gegevens te vinden. Wat later echter werd door de steeds behulpzame archivaris, de heer S. Moleenaar, het antwoord gebracht: een elders opgediepte pagina van de Graafschap-bode uit juni 1928. Dit streekblad liet in dat jaar de *Photodienst KLM* -voor abonneewerving- een reeks luchtopnamen maken van dorpen in de Achterhoek. De krant laat het bewuste vliegtuig zien met zijn bemanning.

Het Fokker C-I fotovliegtuig der K.L.M. vóór het vertrek van Waalhaven in opdracht van ons blad. Bestuurder de Heer I. A. ALER, terwijl de Heer J. M. CORSTEN, Chef van den Fototechnischen Dienst der K.L.M., de opnamen maakte.

Voorwaar een historische foto! We zien een bescheiden tweedekkertje, nog van het type waarvan de romp een simpel geraamte was met canvas overtrokken. De "aviateur" met zijn tweede man in de open cockpit zien er ouderwets-stoer uit, met vliegerkap en een enorme stofbril. Ze lachen de lezer onbezorgd, bijna uitdagend toe, zo lijkt het tenminste.

Nu is deze afdruk wat vaag, maar op het origineel schijnt het dat de nummer twee, de luchtfotograaf, een wat benauwd gezicht trekt. Geen wonder! Denkt U zich in: Het vliegen was toen een avontuur.

Vóór 1930 waren de vliegtuigen heel wat minder solide dan nu, en zo'n historische ster-cylindermotor was niet zo erg betrouwbaar.

Ja, die motor! Om te starten moest een monteur vanaf de grond de propeller aan het draaien brengen met een lange haak en een geweldige zwiep, terwijl de piloot aan de gashendel morrelde. In die dagen had je nog geen startmotor; ook auto's werden aan de gang gebracht met wat krachtsuitoefening en een slinger. Ik herinner mij, dat dat ding aan de binnenkant van het voorste portier hing.

Dan: het opstijgen; dat was ook al geen pretje. Een rit vol gehobbel over het grasveld, het geklapper van de vleugels met de wind gierend door de spandraden - niet iets om je op je gemak te stellen.

En, eenmaal in de lucht, zou de fotograaf op driehonderd meter hoogte met honderd kilometer per uur in een open toestel van het wijde uitzicht hebben genoten? In de begindagen moest onze man met misschien halfverstijfde vingers de camera over de rand van het toestel houden. Voor de opname stuurde de vlieger zijn "kist" in een bocht, zodat deze flink naar één kant overhelde. Onde de ongemakkelijkste omstandigheden slaagde het tweetal er toch maar in, een mooie foto te maken, een staaltje van pionierswerk uit het verre verleden.

De vraag, waarmee we in het heden zijn blijven zitten, is: *wat deed toendertijd die vogelvluchtopname de bewoners van Ruurlo?* Zeker is, dat driekwart eeuw geleden een vliegtocht voor een gewoon mens het voorstellingsvermogen te boven ging. Wie echter met de foto in de waan werd gebracht, vanuit de hoogte op zijn huis en dorp neer te kijken werd, onbewust, bevangen door het Icarus-gevoel: de gewaarwording van op eigen vleugelen naar de zon te vliegen. Dit ideaal stamt al uit de oudste historie en heeft sindsdien het mensdom in zijn ban gehouden.

PRIJZEN IN 1908.

In het boek Spiegel van een eeuw Oostgelders leven van Henk Harmsen en Jan Stegeman trof ik onderstaand stukje over de prijzen in 1908.

Volgens oude advertenties waren de prijzen voor levensmiddelen in 1908 ongeveer aldus:

Roggebrood	(per ½ kg)	4½ cent.
Tarwebrood	(per ½ kg)	7 cent.
Gruttemeel	(per ½ kg)	7 cent.
Tarwemeel	(per ½ kg)	8 cent.
Rijst	(per ½ kg)	8 cent.
Koffie	(per ½ kg)	50 cent.
Boter	(per ½ kg)	65 cent.
Zoetemelksche kaas	(per ½ kg)	40 cent.
Rundvleesch	(per ½ kg)	45 cent.
Varkensvleesch	(per ½ kg)	42½ cent.
Ham	(per ½ kg)	50 cent.
Spek	(per ½ kg)	32½ cent.
Groene zeep	(per ½ kg)	10 cent.
Bruine Bonen	(per ½ kg)	10 cent.
Zout	(per ½ kg)	4 cent.
Gort	(per ½ kg)	8 cent.
Tabak	(per ½ kg)	16 cent.
Sigaren	(per stuk)	2 cent.
Petroleum	(per liter)	9 cent.
Raapolie	(per liter)	36 cent.
Melk	(per liter)	7 cent.

Ter vergelijking volgen hieronder een paar lonen uit 1908:

Spinner	f 15 à f 16,-
Sjouwer	f 7,50
Wever	f 10,—

SINTE MARTEN.

door Wim Bluemers

Zo hendeg an komme wiele al weer in de buurte van Sinte Marten (11 november). Völle vernemmen do'j der neet meer van, of 't mot waene dat ter leu bunt dee zinne hebt in 'n natten aovend, en zik de veere van de carnevalsmutse vaste lieke zet. Dat was vrogger effen anders. Dan mos ter ne **foekepot** emaaft wodden um op Sinte Marten met lanks de deure te gaone, onder 't zingen van olde volksleedjes dee van geslachte op geslachte wodden deur-egeven. Joorn lank he'k ter weineg van vernommen, töt da'w ne kleindochtertjen kreegn dat al rap opgreujn. Van dat kleine dink van amper dree joor, kree'k zo'nne serenade te heurn. En wat nog völle mooier was -ziele woont in Schoonebeek- 't was niks anders as wat wiele vrogger zongen. Doorumme wil ik owleu nog is opschrijven wat wiele zongen, en hoo a'w ne foekepot maakten.

Hoo make wiele ne foekepot:

Iej hadden ne halve varkensblaoze, ne klein Kölls pötjen, 'n tówken en 'n riet -of ne glad wilgentwiegskens- neudeg.

De varkensblaoze, woor at wiele nooit gen gebrek an hadden um dat vader huusslachter was, wodden eerst ne hótjen good "ontwaterd" um dat ter anders zo'nne starken loch an bleef.

As e schone was, wodden e as ne parapluutjen aover den baovensten knoop van 't rietjen -of den af-eronden wilgentwiege- estólpt, en dan vaste eknupt. Dat mos gebeurn as de blaoze nog nat was!

Dan draejen ie 'm umme zodat 't riet ter a.h.w. recht op in ston. Doornao streupen ie de blaoze aover den baovenrand van den Köllsen pot, umdat de blaoze nat was plakken den good vaste an den rand van 't pötjen, woor a'j eerst nog ne kleddeken water in egotten hadden, dat was veur 't geluud. Met 't tówken wodden de blaoze now good vaste um den rand eknupt, en kloor wast. Now kon 't wachten an gaone, umdat de blaoze now dreugen mos en zik good vaste an den rand kon klaeven.

Nao dat den foekepot dan ne nach aover estaone had kon 't ge-oeke-oeke loos gaone.

Ie spojjen ow ne kere good in den voes, en met den esmeerden voes maken ie dan ne op en neer gewegink lanks 't riet.

Maor now kwamp dan ok 't belangriekste, noe ko'j, zonder da'j der ow veur hoven te schamen oenen spoorpot aanvullen, of a'j gen geld kreegn, ne voes vol walnötten of ne appel en manges ne händjen vol snoop oploopn.

Wat zongen wiele der zo al bie, dat za'k ow laotn wetten.

't vrömde van disse leedjes was dat ze zowal in 't Hollands as in 't plat ezongen wodden.

Sinte Sinte Maarten,
de kalfjes dragen staarten,
de koeien dragen horens,
de klokken dragen torens,
de torens dragen klokken,
meisjes dragen rokken,
jongens dragen broeken,
oude wijven die kunnen kijven
dragen schorteldoeken!

en ok wal dissan

Foekepotterij, foekepotterij,
geef me 'n centje, dan ga ik voorbij,
ik hebbe zolange met den foekepot elopen,
en ik hebbe gen geld um brood veur te kopen,
vrouwe geef mien dit, vrouwe geef mien dat,
geef mien 'n stuk van 't varken zien gat.

A'j dan 't gelukke hadden da'j bie leu met geveul veur folklore an de belle trokken, en dus eets in den voest estoapt kregen, zong ie 't volgende bedankjen: 94.45 (09)

Hier woont 'n rijk man,
die veel geven kan,
veel zal hij geven,
lang zal hij leven,
God zal hem lonen,
met honderdduizend kronen,
met honderdduizend rokjes aan
daar komt Sinte Maarten aan.

op zien plat gink 't zoo:

Hier wont 'n riek man,
den völle geven kan,
völle zal e geven,
lange zal e laeven,
God zal 'm lonen,
met honderdduzend kronen,
met honderdduzend rökskes an
door kump Sinte Marten an!

Mien moder, dee van geboorte van Grolle kwamp, kennen 't volgende versjen:

Vandage is 't Sinte Marten
en monnen Sinte kruk,
wie hebt nog goeie harten
ons lust nog graag 'n stuk,
'n höltjen of ne törfken
in 't Sinte Martens-körfken.

Mochten der onder owleu nog welke waezen dee uut eur jeugd nog andere versjes kent,
dan wi'k ze geerne van owleu heuren.

ONS GELDERLAND.

In het boekje Liedjes en dansen uut den Geldersen Achterhook van de Achterhookse Volksdancers trof ik onderstaand gedichteje aan, gescheven door C.J.C. Geerlings.

Waar der beuken brede kronen,
Ons heur koelen schaduw biên,
Waar we groene dennenbossen
Paarse heidevelden zien.
Waar de blonde roggeakker
En het beekje ons oog bekoort.
Daar is onze "Vale Ouwe"
Kost'lijk deel van Gelre's oord.

Waar bij zomer zon de boomgaard
Kleurig ooft den wand'laar toont.
En de vruchtbre korenakker
Stagen arbeid rijk'lijk loont.
Waar het "aorige rivierke"
Rustig stroomt langs groene boord.
Daar is onze rijke Betuw,
Kost'lijk deel van Gelre's oord.

Waar kastelen statig rijzen
Rond door park en bos omringd.
Waar het voog'lenkoor zijn lied'ren
In het dichte lover zingt.
Waar het lief'lijk schoon van 't landschap
't Oog des schilders steeds bekoort.
Daar is onze "olde Graafschap"
Kost'lijk deel van Gelre's oord.

DE STOOMTRAM.

uitgezocht door G. Kreeftenberg.

Bron: Gemeente-archief Ruurlo.

In de Raadsvergadering van de gemeente Ruurlo van 30 november 1882 wordt een schrijven voorgelezen van B. & W. van Laren "gerigt aan de H.H. Commissarissen van den Lochem - Ruurloschen grindweg" daarbij toezendende een extract uit de aanvraag, gerigt aan den Raad van Laren waarin vergunning wordt gevraagd om gebruik te mogen maken van den Lochem - Ruurloschen grindweg voor het aanleggen van een stoomtram.

Na uitvoerige bespreking wordt besloten aan de Commissie te berichten dat het gebruik maken van gewone wegen ten behoeve van een stoomtram over het algemeen minder wenselijk is, maar dat de Raad van het gedeelte van den Lochem - Ruurloschen grindweg vanaf De Dolle Hoed tot Barchem voor dat gebruik maken toestemming verleend onder voorwaarde:

1. Dat de weg alwaar hij nog geen 8 meter breed is, vooraf op die breedte wordt gebracht.
2. Dat voor een behoorlijke afwatering der grindbaan, ook aan de kant waar de tram zal lopen, goed wordt verzorgd.
3. Dat de diepe breede sloten nagenoeg geheel worden gedicht, zoodanig dat alleen een goede afwatering gewaarborgt blijft.

Een en ander werd zo aan de H.H. Commissarissen meegedeeld.

Op 31 juli 1885 wordt met algemene stemmen besloten goedkeuring te verlenen aan het plan om de tolprijzen van de trams, die de tol te Barchem moeten passeren, vast te stellen op vijf cents per locomotief.

Daarna is het een aantal jaren stil om de stoomtram. De tramlijn van Lochem via Barchem naar Borculo is omstreeks 1890 gereed gekomen. Van een mogelijke verbinding naar Ruurlo wordt een aantal jaren niets vernomen.

Ruurlo zelf had ook geen behoefte aan een tramlijn, omdat, na het in 1877 gereed komen van de spoorlijn Zutphen - Winterswijk, reeds in 1884 de verbinding Ruurlo - Borculo - Neede tot stand kwam en in 1885 de lijn Ruurlo - Zelhem - Doetinchem.

In 1904 vraagt de heer W.F. Lefeber te Lochem om concessie voor het aanleggen van een tramlijn, vanaf de bestaande lijn van de Geldersche - Overijsselsche stoomtram in de kom van Barchem, naar het station Ruurlo van de Nederlandsche Westfaalsche spoorweg. Binnen een half jaar zal hij zijn nadere plannen en begrotingen indienen en inmiddels ook steun van de regering en het Provinciaal bestuur van Gelderland vragen.

Op voorstel van B. & W. wordt de concessie voorlopig verleend, doch de beslissing omtrent het verlenen van subsidie wordt voorlopig aangehouden tot de plannen zijn ingekomen.

Op 25 oktober 1906 behandelt de gemeenteraad een brief van spoorweg-ingenieur A.J. Krieger uit Amersfoort, waarin deze een voorlopige concessie voor de tijd van een jaar verzoekt voor de aanleg van een trambaan van de halte te Barchem naar het spoorwegstation te Ruurlo. De brief wordt aangehouden tot de volgende vergadering.

In oktober 1908 ontving de gemeente een brief van de burgemeester van Warnsveld, de heer Baron van Nagell, met het verzoek om concessie voor de stoomtram Ruurlo - Barchem en het kosteloos gebruik van gemeentewegen. Op voorstel van B. & W. schrijft de gemeente terug, dat de concessie voorlopig wordt aangehouden en er tussentijds geen concessies aan derden wordt verleend.

In mei 1911 wordt nog eens over het heffen van tolgeld gesproken, wat de Geldersch-Overijsselsche Stoomtram Maatschappij op de weg van Lochem naar Ruurlo moet betalen. De heer Meuleveld zou het liefst zien dat de tol geheel wordt afgeschaft. Andere leden kunnen zich met dit voorstel niet verenigen en vinden het onnodig dit aan de tram cadeau te geven.

Na een uitgebreide discussie besluit men om G.S. het volgende mee te delen:

De Raad heeft geen bezwaar tegen de voorgenomen verplaatsing van de tolboom te Barchem. Men stelt hierbij wel, dat het niet duidelijk is waarom de Geldersch-Overijsselsche Stoomtram Maatschappij wordt vrijgesteld van het betalen van tolgeld.

Ook al worden er geen bomen meer geopend of gesloten, het aantal treinen staat toch vast.

De Raad is verder van oordeel dat het billijk is dat de genoemde maatschappij tol betaald, daar zij de weg gratis in gebruik heeft gekregen, waardoor er een besparing was op grote onkosten. Het matig vastgestelde en herhaaldelijk verlaagde tolgeld mag daarom best aan de gemeenten ten goede komen, die de weg aanlegden en onderhouden.

Ook is van belang, dat de gemeente Ruurlo in een geheel andere verhouding staat ten opzichte van de G.O.S.M. dan de gemeenten Lochem en Laren, daar deze beide plaatsen er zowel direct als indirect interesse hebben voor de tramlijn, terwijl Ruurlo er generlei belang bij heeft.

Tenslotte vindt de Raad het onbillijk dat de trammaatschappij bevoordeeld wordt boven de andere weggebruikers.

De Raad geeft derhalve G.S. in overweging om de tolheffing voor de tram te laten voortduren.

Dit is het laatste wat er aan administratie te vinden is over de tramlijn van Barchem naar Ruurlo, die er nooit is gekomen.

De lijn Lochem - Barchem - Borculo heeft jarenlang dienst gedaan en is eerst na 1945 opgeheven. De beschadigingen aan de lijn, door de oorlog, zijn niet meer hersteld.

In het verleden
Tigt het heden,
in het nu
wat worden zal.

Bilderdijk